

DROBNE ZNALEZISKA Z POŁUDNIOWO-WSCHODNIEGO MAZOWSZA I POŁUDNIOWEGO PODLASIA

Z notesu lokalnego miłośnika starożytności z powiatu mińskomazowieckiego wynotowałem 14 stycznia 2001 r. zapiski o znaleziskach monet z obszaru powiatów garwolińskiego, mińskomazowieckiego i otwockiego (sporadycznie siedleckiego, bialskopodlaskiego, radzyńskopodlaskiego i węgrowskiego); w kolejnych miesiącach uzupełnione paroma jeszcze doniesieniami. Pomijam miejscowości, w których znaleziono wyłącznie monety państwowe wybite po 1814 r. (zainteresowania autora notatek kończyły się w zasadzie na schyłku XIX w.). Nie miałem możliwości weryfikacji określić monet.

Augustówka, gm. Osieck, pow. otwocki

M.: okolica. **D.:** 16 IV 2000. **L.:** 2 monety luzem.

Prusy, Fryderyk Wilhelm III, szeląg miedziany, ok. 1800.

Rosja, Mikołaj I lub Aleksander II, 2 kop. 1855, z otworem.

Barcząca, gm. Mińsk Mazowiecki, pow. mińskomazowiecki

M.: okolica. **D.:** 5 XII 1999. **L.:** 1 moneta.

Prusy Południowe, Fryderyk Wilhelm II, trojak r.?, Wrocław.

Borków, gm. Kołbiel, pow. otwocki

M.: okolica. **D.:** 26 III 2000. **L.:** 2 monety luzem.

Litwa, Jan Kazimierz, szeląg 1665, HKPL.

Polska, zabór rosyjski, 1 gr 1836.

Borowie, gm. loco, pow. garwoliński

I. D.: 8 V 1998, 24 XI 2000. **L.:** 8 monet luzem.

Inflanty, Krystyna, szeląg, r.?

Litwa, Jan Kazimierz, szeląg 1661, Korwin; r.? [1660–1], Korwin.

Litwa, Jan Kazimierz, szeląg Boratyniego fałszywy, HKPL.

Polska lub *Litwa* (?), Jan Kazimierz (?), szeląg Boratyniego (?).

Polska, Jan Kazimierz, szeląg Boratyniego fałszywy.

Szkocja, Karol I, turner Stirlinga b.d. [1632–1639].

Węgry, Ferdynand I, denar r.?, men.? [1527–1565].

II. M.: okolica. **D.:** 24 IX 2000. **Ok.:** **L.:** 1 moneta.

Węgry?, Franciszek II, 1 krajcar 1800

Borówek, gm. Latowicz, pow. mińskomazowiecki

M.: koło wsi. **D.:** 2000 r. lub wcześniej. **Ok.:** znalazł J.W. z Siennicy. **L.:** 2 monety pojedynczo. **Zb.:** prywatny¹.

Litwa, Zygmunt III, szeląg 1627, Kamiński, Kurpiewski 2029.

Prusy, Jerzy Wilhelm, szeląg r.?

Cegłów, gm. loco, pow. mińskomazowiecki

M.: okolica. **D.:** 2 V 1999. **L.:** 1 moneta.

Litwa, Jan Kazimierz, szeląg Boratyniego r.? [1660–6].

Cielechowizna, gm. Mińsk Mazowiecki, pow. mińskomazowiecki

M.: okolica. **D.:** 26 V 1998. **L.:** 1 moneta.

Polska, Stanisław August, grosz miedziany, r.?

Dłużew, gm. Siennica, pow. mińskomazowiecki

D.: 21 IV 1998. **L.:** 1 moneta.

Polska, Jan Kazimierz, szeląg 1663.

¹ Na podstawie: Johns 2000, s. 38–39.

Gołe Łąki (Gołęłąki), gm. Latowicz, pow. mińskomazowiecki

M.: okolica. **D.:** 17 IX 2000. **L.:** 5 monet luzem.

Litwa, Jan Kazimierz, szeląg 1664, HKPL.

Polska, Jan Kazimierz, szeląg 1665; szeląg r.? [1659–65].

Polska, August III, szeląg 1755.

Nieczytelna moneta miedziana wielkości trojaka.

Gołębiówka, gm. Kałuszyn, pow. mińskomazowiecki

I. M.: okolica. **D.:** 3 VI 1999. **L.:** 3 monety luzem.

Litwa, Jan Kazimierz, szeląg 1665, HKPL; 1666, HKPL.

Polska, Jan Kazimierz, szeląg Boratyniego r.? [1659–65].

II. M.: droga w okolicy. **D.:** jesień 2000. **L.:** 1 moneta.

Polska, Stanisław August, półgrosz miedziany 1768 G.

Gójszcz, gm. Mrozy, pow. mińskomazowiecki

I. M.: droga do Gołębiówki². **D.:** 1 VI 1997. **L.:** 1 moneta.

Polska, Stanisław August, półgrosz miedziany 1766 G.

II. M.: okolica. **D.:** 8 XI 2000. **L.:** 7 monet luzem.

Litwa, Jan Kazimierz, szeląg Boratyniego, r.? [1664–6].

Polska, Jan Kazimierz, szeląg 1663?; r.? [1659–65].

Polska lub *Litwa*, Jan Kazimierz, szeląg Boratyniego r.? [1659–66].

Polska, Stanisław August, grosz miedziany r.? M.V.

Prusy Południowe, Fryderyk Wilhelm II, grosz 1797, Wrocław.

Rosja, Aleksander II, kopiejka 1863.

Górki pod Stodzewiem, gm. Parysów, pow. garwoliński

D.: 1997–2000. **L.:** 85 monet i medal (lub medalik).

Brandenburgia, Fryderyk II, 1/24 talara 1782, Berlin; 1786, Berlin; 178\, Berlin, zachowane tylko miedziane jądro monety.

Brandenburgia, Fryderyk II, 1/12 talara 1766, Aurich (D).

Litwa, Jan Kazimierz, szeląg 1664 HKPL (2); 1665 lub 1666 HKPL; 1666 HKPL (2); 1666, Kirszenstein; r.? [1660–6] (2); r.? [1664–6] (2).

² Inne znaleziska z tego dnia i miejsca zob. Paszkiewicz 2003, s. 83–84.

Polska, Jan Kazimierz, szeląg 1664 (4); r.? [1659–65] (5).
Polska lub Litwa, Jan Kazimierz, szeląg Boratyniego r.? [1659–66].
Polska, August III, szeląg 1753; r.? (3).
Polska, August III, grosz 1755 lub 1751?; r.? (2).
Polska, Stanisław August, szeląg 1767.
Polska, Stanisław August, półgrosz miedziany 1768 G (2); r.?
Polska, Stanisław August, grosz miedziany 1766 G; 1767 G (2); 1767; 1768 G; 1768. G; 1784 EB; 1788 EB; 1790 EB; 1790 MV; 1793 MV; r.? G; r.? (3).
Polska, Stanisław August, trojak 1788 EB; r.? G.
Polska, Fryderyk August ks. warszawski, 1 gr 1812 IB; 1814.
Polska, Aleksander I, 1 gr 1817 IB; 1820.
Polska, Aleksander I, 1 gr z miedzi kraiowej 1823; 1824.
Polska, Aleksander I, 5 gr 1819 IB.
Polska, Aleksander I, 2 zł 1821 IB.
Polska, Aleksander I lub Mikołaj I, 5 gr *polskich* r.?
Polska, Mikołaj I, 1 gr 1828.
Polska, Mikołaj I, 3 gr 1827 FH.
Polska, Powstanie Listopadowe, 10 gr 1831 KG, łapy Orła zgięte.
Polska, zabór rosyjski, 1 gr 1832 KG; 1839 (2); 1840.
Polska, zabór rosyjski, 10 gr „1840”.
Prusy, Fryderyk Wilhelm Wielki Elektor, 6 gr 1681 HS
Prusy Południowe, Fryderyk Wilhelm II, grosz 1797, Wrocław; r.? Wrocław (2).
Rosja, Mikołaj I, 1 kop. СЕПЕБРОМЪ r.?
Rosja, Aleksander II, dieńżka 1856, litera A wąska; 1859.
Rosja, Aleksander II, kopiejka 1865 EM; r.? [1855–1868] (2)
Rosja, Aleksander III, 1/2 kop. 1893
Węgry, Józef II, krajcar 1781 S, Huszár 1896; 1790 S, Huszár 1895.
Węgry?, Franciszek II, 1 krajcar 1800.
 Moneta nieczytelna, wielkości grosza z 1840 r.
 Nieokreślona moneta wielkości szeląga Boratyniego.
Polska, medal (medalik?) 500 lat obrazu MB na Jasnej Górze, 1882.

Groszki, gm. Kałuszyn, pow. mińskomazowiecki

M.: droga do Marysina. **D.:** 11 VI 2000. **L.:** 18+1 monet, głównie luzem.

Austria, Maria Teresa, krajcar 1759.
Litwa, Jan Kazimierz, szeląg r.? [1665–6], Kirszenstein; r.? [1664–6], HKPL.
Polska, Jan Kazimierz, szeląg r.? [1659–59] (2, w tym jeden z przyklejonym fragm. innej monety).
Polska lub Litwa, Jan Kazimierz, ułamek szeląga Boratyniego przyklejony do szeląga kor. z niewiadomego roku.
Polska, August III, szeląg r.?
Polska, Stanisław August, grosz miedziany r.?, *G.*

Polska, zabór rosyjski, 1 gr 1839 MW (2).
Polska, zabór rosyjski, 10 gr 1838 MW; „1840” MW.
Rosja, Mikołaj I, pieniądze 1855 BM.
Rosja, Aleksander II, pieniądze 1855 BM; 1856 BM (3); 1859 BM.
Rosja, Aleksander II, kopiejka 1855.

Januszówka, gm. Stoczek Łukowski, pow. łukowski

M.: okolica. **D.:** 29 X 2000. **L.:** 1 moneta.

Polska, Jan Kazimierz, szeląg Boratyniego r.? [1659–65].

Kąty, gm. Siennica, pow. mińskomazowiecki

D.: 1997–2000. **L.:** 31 monet, 3 medaliki luzem.

Litwa, Jan Kazimierz, szeląg Boratyniego r.? [1660–6]; r.? [1664–6] HKPL (2).
Polska, Jan Kazimierz, szeląg 1661; 1664.
Polska lub *Litwa*, Jan Kazimierz, szeląg r.? [1659–66].
Polska, August III, szeląg 1753.
Polska, August III, grosz 1755.
Polska, Stanisław August, grosz miedziany 1768 Q; 1768 G; r.?
Polska, Fryderyk August ks. warszawski, 1 gr 1811 IS; 1812 IB
Polska, Aleksander I, 1 gr z *miedzi krajowej* 1824 IB.
Polska, Aleksander I, 5 gr 1823 IB.
Polska, zabór rosyjski, 1 gr 1839 (2); 1841.
Polska, zabór rosyjski, 10 gr „1840” MW.
Prusy Południowe, Fryderyk Wilhelm II, półgrosz gr 1797, Wrocław.
Rosja, Piotr I, połuszka 17\, Uzdenikov III.
Rosja, Mikołaj I, pieniądze 1853 BM.
Rosja, Aleksander II, pieniądze 1856 BM; 1856 zn.?.; 1862 BM.
Rosja, Aleksander II, kopiejka 1855 zn.?.; 1858 BM; 1863 BM.
Węgry?, Franciszek II, 1 krajcar 1800 (2).
Moneta nieczytelna wielkości trojaka miedzianego.
Polska, medal „Ojczyznę wolność racz nam wrócić Panie 1830–1905–1863”, Al.
Polska, medalik ARCYBRACTWO NIEUST ADORACJI PRZENAJŚWIĘTSZEGO SAKRAMENTU.
Rosja, Aleksander II, medal НА ОСВОБОЖДЕНИЕ БОЛГАРИИ, brąz.

Kobyła Wola, gm. Górzno, pow. garwoliński

M.: okolica. **D.:** 8 V 1999. **L.:** 3 monety luzem.

Litwa, Jan Kazimierz, szeląg 1665, HKPL.
Polska, Jan Kazimierz, szeląg r.? [1659–65].

Moneta nieczytelna wielkości grosza Królestwa kongresowego.

Kolonia Stanisławów, gm. Stanisławów, pow. mińskomazowiecki

D.: 2 IV 2000. **L.:** 1 moneta.

Polska, Stanisław August, grosz miedziany 1767 *Q*.

Kościeliska Nowe, gm. Osieck, pow. otwocki

D.: lipiec i październik 2000. **L.:** 2 monety i żeton luzem.

Francja, I republika, 1 centime, l'an V [1796/7].

Polska, zabór rosyjski, 10 gr „1840” MW.

Żeton karciany, Av. rozłożone karty, Rv. poziomo MARKA w ornamentach, 17,7 mm.

Krzywica, gm. Siennica, pow. mińskomazowiecki

M.: okolica, las. **D.:** 9 VII 2000. **L.:** 1 moneta.

Polska, Jan Kazimierz, szeląg 1664.

Kuflew, gm. Mrozy, pow. mińsko-mazowiecki

D.: przed XII 1999. **L.:** 1 moneta.

Polska, Stanisław August, grosz miedziany 1769 *Q*.

Lasomin, gm. Siennica, pow. mińsko-mazowiecki

D.: 1997–2000. **L.:** 179 monet i 1 medal luzem.

Rzym, Marek Aureliusz dla Faustyny Młodszej, denar. Av.: FAVSTINA AVGVSTA. Rv.: DIANA LVCIF, Nietulisko 987.

Austria, Maria Teresa, 1 krajcar 1763 W.

Litwa, Jan Kazimierz, szeląg 1661, Korwin; r.? [1660–1], Korwin (2); 1661; 1663 GFH, Oliwa; 1663; 1664 HKPL; 1665 HKPL (2); 1666 HKPL (4); 1666; r.? [1660–6] (11, w tym 1 pogięty); r.? [1664–6] HKPL (17); r.? [1665–6], Kirszenstein (3); r.? [1665–6].

Litwa, Jan Kazimierz, szeląg Boratyniego fałszywy (2, w tym 1 z IOAI)

Polska lub *Litwa*, Jan Kazimierz, szeląg Boratyniego r.? [1659–66] (9).

Polska, Jan Kazimierz, szeląg 1661; 1663 (3); 1664 (4); 1665 (4); r.? [1659–65] (21).

Polska, Jan Kazimierz, szeląg Boratyniego fałszywy (2)

Polska, Jan Kazimierz, szóstak 1655, Bydgoszcz
Polska, August III, szeląg 1749; 1751; 1752; 1753; r.? F?; r.? (3)
Polska, August III, grosz r.? (2)
Polska, Stanisław August, szeląg 1768 G (2).
Polska, Stanisław August, półgrosz miedziany 1767; 1767 G; r.? G.
Polska, Stanisław August, grosz miedziany 1766 G, duży monogram; 1767 (2); 1767 G, duży monogram; gr 1767 G (2); 1768 G; 176\ G; 1776 EB; 1782 EB; 1790 EB; 1791 EB (2); 1792 EB; 1792 MV; 1794 MV; r.? EB.
Polska, Stanisław August, trojak 1782 EB.
Polska, Fryderyk August ks. warszawski, 1 gr 1811; 1812; 1812 IB; 1814; r.?
Polska, Fryderyk August ks. warszawski, 3 gr 1810
Polska, Aleksander I, 1 gr 1816 IB; 1817 (2).
Polska, Aleksander I, 1 gr z miedzi kraiovej 1822 I.B.
Polska, Aleksander I, 5 gr 1819.
Polska, Aleksander I lub Mikołaj I, 1 gr z miedzi kraiovej r.?
Polska, Aleksander I, Mikołaj I lub zabór rosyjski, 1 gr *polski* r.? (2).
Polska, Mikołaj I, 1 gr 1830; 1830 FH.
Polska, Mikołaj I, 3 gr 1829 FH.
Polska, zabór rosyjski, 1 gr *polski* 1834 IP.
Polska, zabór rosyjski, 1 gr 1835; 1839 (3) 1840.
Polska, zabór rosyjski, 5 gr 1840.
Prusy Południowe, Fryderyk Wilhelm II, półgrosz 1797; 1797 Wrocław (2).
Prusy Południowe, Fryderyk Wilhelm II, grosz r.? Wrocław (3).
Prusy, Fryderyk Wilhelm III, 1 fenig 1828, Berlin.
Rosja, Aleksander II, pieniądze 1856; 1859; r.?
Rosja, Aleksander II, kopiejka 1855; 1862 BM; 1863; 1864.
Rosja, Mikołaj I, pieniądze 1850; 1851 BM.
Ryga, Krystyna, szeląg 1643.
Śląsk, Fryderyk II, 3 krajcary 1782, Wrocław.
Węgry, Maria Teresa, krajcar 1762, Krzemnica, Huszár 1758.
Węgry?, Franciszek II, krajcar 1800 (2).
Węgry?, Franciszek II, 3 krajcary 1800.
Warszawa, Mleczarnia Nadświdrzańska, moneta zastępcza „50”³, Av. wgłębnie 50, w otoku MLECZARNIA NADŚWIDRZAŃSKA, 3 obwódki ciągłe, Rv. 50, 2 obwódki perełkowe, brąz.
 Monety nieczytelne wielkości grosza miedzianego Stanisława Augusta (1); trojaka miedzianego (1); szeląga Boratyniego (2).
Polska, medal „II Powszechny Spis Ludności”, Strzałkowski 690.

Łękawica, gm. Siennica, pow. mińsko-mazowiecki

D.: 25 II 1998. **L.:** 4 monety luzem.

³ Analogiczny znaleziony także 3 V 1996, zob. Paszkiewicz 2003, s. 63.

Litwa, Jan Kazimierz, szeląg Boratyniego r.? [1660–6].
Polska, Jan Kazimierz, szeląg Boratyniego r.? [1659–65].
Polska, zabór rosyjski, 5 gr 1840.
Rosja, Aleksander II, kopiejka 1860.

Marysin, gm. Kałuszyn, pow. mińsko-mazowiecki

D.: październik 1997, czerwiec 1999, jesień 2000. **L.:** 4 monety.

Polska, Stanisław August, grosz miedziany 176\.
Polska, zabór rosyjski, 10 gr „1840” MW.
Rosja, Aleksander II, dieńezka 1857 BM.
Moneta nieczytelna wielkości szeląga Boratyniego.

Miastków Stary, gm. Miastków Kościelny, pow. garwoliński

I. M.: las Pielas. **D.:** październik, listopad 2000. **L.:** 2 monety luzem.

Polska, Stanisław August, trojak r.?
Rosja, Aleksander II, kopiejka 1858 BM.

II. M.: okolica. **D.:** 2000. **L.:** 3 monety luzem.

Litwa, Jan Kazimierz, szeląg Boratyniego r.? [1664–6], HKPL.
Polska, zabór rosyjski, 10 gr „1840” MW.
Rosja, Mikołaj II, Ł kop. 1899.

Międzyrzec Podlaski, m., pow. białkopodlaski

M.: okolica. **D.:** jesień 1999. **L.:** 1 moneta.

Polska, Stanisław August, grosz miedziany 1794 M.V.

Mikanów, gm. Mińsk Mazowiecki, pow. mińskomazowiecki

M.: okolica **D.:** 12 IX 1999. **L.:** 1 moneta luzem.

Polska, Stanisław August, grosz miedziany 1768.

Mińsk Mazowiecki, m. pow.

I. D.: przed 2000 r. **L.:** 1 moneta.

Polska, Jan Kazimierz, szeląg 1663 (1×6×6×3).

II. M.: obrzeża miasta. **D.:** przed 2001. **L.:** 1 moneta, może z rozproszonego skarbu. Możliwe **tpq:** 1583.

Ryga, Stefan, szeląg 1583 lub 84, b. ładnie wybity i zachowany.

III. M.: na północ od miasta. **D.:** przed 2001. **L.:** 1 moneta.

Polska, Zygmunt III, szóstak, r.?

Mrozik, gm. Siennica, pow. mińskomazowiecki

M.: pod Bestwinami. **D.:** 18 XII 1998. **L.:** 4 monety luzem.

Polska, Jan Kazimierz, szeląg 1665.

Polska, Stanisław August, trojak r.? MV.

Rosja, Aleksander II, kopiejka 1863 BM.

Moneta nieczytelna wielkości trojaka miedzianego, widoczne popiersie w pr.

Ośówno, gm. Wierzbno, pow. węgrowski

D.: październik 2000. **L.:** 14 monet, w tym 2 sklezione, reszta luzem.

Litwa, Jan Kazimierz, szeląg Boratyniego r.? [1664–6] HKPL; r.? [1660–66] (2, w tym 1 z przywartą nieczytelną monetą tej samej wielkości).

Polska, Jan Kazimierz, szeląg Boratyniego r.? [1659–65] (2).

Polska, Jan Kazimierz, szeląg Boratyniego fałszywy „1664”.

Polska, Stanisław August, grosz miedziany 1767 G; 1768.

Polska, Stanisław August, trojak 1787 EB.

Polska, zabór rosyjski, 3 gr 1836 MW.

Polska, zabór rosyjski, 5 gr 1840 MW.

Prusy, Fryderyk II, 3 gr 1785 Królewiec.

Prusy?, Fryderyk II, 3 gr r.?

Parysów, gm. loco, pow. garwoliński

D.: 20 X 1997. **L.:** 4 monety luzem.

Polska, Jan Kazimierz, szeląg r.? [1659–65].

Polska, zabór rosyjski, 10 gr „1840”.

Rosja, Aleksander II, denieźka r.?

Rosja, Aleksander II, kopiejka 1859.

Pogorzelski, gm. Siennica, pow. mińskomazowiecki

I. M.: okolica. **D.:** 12 X 1997. **L.:** 2 monety luzem.

Polska, Stanisław August, półgrosz miedziany 1767.

Polska, zabór rosyjski, 1 gr 1836.

II. D.: 13 V 1998. **L.:** 2 monety luzem.

Litwa, Jan Kazimierz, szeląg r.? [1660–6].

Polska, Mikołaj I, 1 gr 1830 FH.

Przesmyki, gm. loco, pow. siedlecki

M.: okolica. **D.:** 11 XI 1999. **L.:** 1 moneta.

Węgry, Franciszek II, 3 krajcary 1800, Smolník.

Radachówka, gm. Kołbiel, pow. otwocki

I. M.: nad Świdrem, na przeciwnym brzegu rzeki. Niegdyś pole, obecnie nieużytek, po części zadrzewiony. **D.:** 1 IV 2001. **Ok.:** miejsce rozoranego przed kilkudziesięciu laty skarbu, z którego najprawdopodobniej zebrano wszystkie większe monety; powierzchnia ok. 5×50 m. **L.:** 41 monet i liczman. **Zabezpieczenie:** naczynie gliniane, siwe, o pojemności ok. 1,5 l. **Tpq:** 1660.

Polska i Litwa, Jan Kazimierz, szelągi Boratyniego (40).

Kraje habsburskie, Ferdynand III, 3 krajcary 1638.

Norymberga, liczman z imieniem Ludwika XIII, liliami i nazwiskiem producenta na drugiej stronie.

II. M.: okolica. **D.:** lipiec 1997, sierpień 1999. **L.:** 4 monety luzem.

Litwa, Jan Kazimierz, szeląg 1663, Oliwa; r.? [1664–6] HKPL.

Polska, Aleksander I, 1 gr 1817; r.? [1816–25].

Radoryż, gm. Krzywda, pow. łukowski

M.: Las Kujawski. **D.:** 1 X 2000. **L.:** 2 monety luzem.

Litwa, Jan Kazimierz, szeląg Boratyniego r.? [1660–66].

Polska, Jan Kazimierz, szeląg 1664.

Rososz, gm. Cegłów, pow. mińskomazowiecki

M.: las przy wsi. **D.:** 6 VIII 1997. **L.:** 1 moneta.

Polska, Fryderyk August ks. warszawski, 1 gr r.? [1810–14].

Rudnik Duży, gm. Wodynie, pow. siedlecki

M.: 14 IX 1997. **D.:** droga do Wólki Poznańskiej. **L.:** 1 moneta.

Polska, Jan Kazimierz, szeląg r.? [1659–65].

Rzakta, gm. Wiązowna, pow. otwocki

D.: maj i październik 1999. **L.:** 4 monety luzem.

Litwa, Jan Kazimierz, szeląg 1666 Kirszenstein; r.? HKPL [1664–6].

Polska, Stanisław August, trojak r.?

Polska, Aleksander I, 1 gr z *miedzi kraiowej* 1823.

Siennica, gm. loco, pow. mińskomazowiecki

D.: przed 1 IV 2001. **L.:** 1 moneta.

Toruń, Kazimierz Jagiellończyk, szeląg, po 1457.

Siodło, gm. Siennica, pow. mińskomazowiecki

M.: droga do Nowodzielnika. **D.:** 31 VIII 1997. **L.:** 1 moneta.

Polska, August III, szeląg r.?

Sokolnik, gm. Mrozy, pow. mińskomazowiecki

M.: okolica. **D.:** 8 IV 2000. **L.:** 1 moneta.

Polska, Jan Kazimierz, szeląg r.? [1659–65].

Sosnowe, gm. Kotuń, pow. siedlecki

M.: okolica. **D.:** 3 V 2000. **L.:** 1 moneta.

Prusy Południowe, Fryderyk Wilhelm II, grosz 1796, Królewiec.

Stare Groszki, gm. Kałuszyn, pow. mińskomazowiecki

M.: okolica **D.:** 11 XII 1999. **L.:** 2 monety luzem.

Litwa, Jan Kazimierz, szeląg r.? [1660–6].

Rosja, Aleksander II, kopiejka 1861 BM.

Starogród, gm. Siennica, pow. mińskomazowiecki

I. D.: 1997, 1998, 2000 r. **L.:** 8 monet luzem.

Polska, Stanisław August, półzłotek 1766 F.S.

Polska, Fryderyk August ks. warszawski, 3 gr r.?

Polska, zabór rosyjski, 3 gr 1840.

Polska, zabór rosyjski, 10 gr „1840”.

Rosja, Mikołaj I, 1/4 kopiejki СЕРЕБРОМЪ 1842.

Węgry, Franciszek II Rakoczy, poltura 1707 CM, Koszyce, Huszár 1552.

Węgry, Franciszek II, 6 krajcarów 1800. Krzemnica.

Węgry (?), Franciszek II, 1 krajcar 1800.

II. D.: IV 2000. **L.:** 1 fragment monety.

Czechy, Karol IV (1346–1378)?, mniej niż połowa złamanego grosza praskiego z napisem PRIMVS.

Stoczek Sinołęcki, gm. Grębków, pow. węgrowski

M.: na zachód od wsi. **D.:** 13 XII 1999. **L.:** 5 monet luzem.

Litwa, Jan Kazimierz, szeląg 1665.

Polska, Fryderyk August ks. warszawski, 1 gr 1812.

Polska, zabór rosyjski, 1 gr 1840.

Rosja, Aleksander II, kopiejka 1858.

Rosja, Mikołaj II, 1/4 kopiejki 1896.

Sufczyn, gm. Kolbiel, pow. otwocki

M.: okolica. **D.:** 30 VIII 1997. **L.:** 2 monety luzem.

Polska lub *Litwa*, Jan Kazimierz, szeląg Boratyniego r.? [1659–66].

Prusy Południowe, Fryderyk Wilhelm II, grosz r.?, Wrocław.

Świderszczyzna, gm. Siennica, pow. mińskomazowiecki

D.: kwiecień 1998. **L.:** 3 monety luzem.

Polska, Stanisław August, trojaki r.? (2).

Węgry, Józef II, krajcar 1790, Smolník.

Transbór, gm. Latowicz, pow. mińskomazowiecki

M.: okolica. **D.:** luty i listopad 2000. **L.:** 3 monety.

Polska, Stanisław August, grosz miedziany 1767 G.

Polska, Mikołaj I, 5 gr 1826.

Polska, zabór rosyjski, 3 gr 1836 MW.

Turów, gm. Kąkolewnica Wschodnia, pow. radzyńsko-podlaski

M.: okolica. **D.:** 19 IV 2000. **L.:** 41 monet luzem.

Litwa, Jan Kazimierz, szeląg 1664; 1666 HKPL (4); r.? [1664–6], HKPL (4); r.? [1660–6] (2).

Litwa, Jan Kazimierz, szeląg Boratyniego fałszywy

Polska, Jan Kazimierz, szeląg 1661; 1664; 1665 (3); r.? [1659–65] (7)

Polska lub *Litwa*, Jan Kazimierz, szeląg r.? [1659–66]

Polska, August III, grosz 1755, AVGVSTVS, cyfra 3.

Polska, Stanisław August, półgrosz miedziany 1767; 1768 G.

Polska, Aleksander I, 1 gr 1823.

Polska, Aleksander I lub Mikołaj I, 5 gr *polskich* 182X.

Polska, Aleksander I, Mikołaj I lub zabór rosyjski, 1 gr r.?

Polska, zabór rosyjski, 1 gr 1839.

Polska, zabór rosyjski, 3 gr 1840.

Prusy Południowe, Fryderyk Wilhelm II, grosz r.?, Wrocław.

Rosja, Aleksander II, dzieńzka 1855 BM.

Rosja, Aleksander II, kopiejka 1859 BM.

Węgry, Józef II, 1/2 krajcara 1782, Smolník, Huszár 1899.

Nieczytelna moneta miedziana wielkości trojaka (4).

Władzin, gm. Kolbiel, pow. otwocki

M.: las przy wsi. **D.:** 5 IX 1997. **L.:** 4 monety luzem.

Litwa, Jan Kazimierz, szelągi Boratyniego r.? [1664–6], HKPL; r.? [1665–6], Kirszenstein.

Polska lub *Litwa*, Jan Kazimierz, szeląg r.? [1659–66].

Polska, August III, grosz 1755.

Zabiezki (Zabiezka), gm. Celestynów, pow. otwocki

M.: droga do Osiecka. **D.:** 22 VI 1997. **L.:** 3 monety luzem.

Litwa, Jan Kazimierz, szeląg 1666, Kirszenstein.

Polska, Jan Kazimierz, szeląg Boratyniego r.? [1659–65].

Śląsk, Fryderyk II, 3 krajcary 1786, Wrocław.

Zawadka (Zawadki), gm. Pilawa, pow. garwoliński

D.: 4 XI 2000; przed 2001. **L.:** 2 monety luzem; liczman osobno.

Polska, Aleksander I, 1 gr z miedzi kraiovej 1824.

Prusy Południowe, Fryderyk Wilhelm II, grosz 1797, Wrocław.

Norymberga, nieokreślony wytwórca, liczman, XVIII w. Av. słońce i gwiazdy, Rv. żagłowiec, PLUS ULTRA, b. skorodowany.

Zglechów, gm. Siennica, pow. mińskomazowiecki

D.: 5 XI 2000. **L.:** 9 monet luzem.

Polska, Jan Kazimierz, szeląg 1665; r.? [1659–65].

Polska, August III, szeląg r.?

Polska, Stanisław August, półgrosz miedziany 1767 G.

Polska, Stanisław August, grosz miedziany 1767 *Q*; 179\, M.V.

Prusy Południowe, Fryderyk Wilhelm II, szeląg 1797.

Rosja, Aleksander II, kopiejka 1855 BM

Rosja, Aleksander II, kopiejka r.?

Zwola, gm. Miastków Kościelny, pow. garwoliński

D.: 20 VIII 2000. **L.:** 1 moneta.

Polska, Stanisław August, grosz miedziany 1768 *Q*.

Zwola Poduchowna, gm. Miastków Kościelny, pow. garwoliński

D.: październik 2000 r. **L.:** 7 monet luzem.

Litwa, Jan Kazimierz, szeląg 1661, Korwin; 1666, Kirszenstein; r.? [1664–6] HKPL (2).

Polska lub *Litwa*, Jan Kazimierz, szeląg r.? [1659–66].

Polska, August III, grosz 1755 H.

Polska, zabór rosyjski, 1 gr 1839.

Żaków, gm. Siennica, pow. mińsko-mazowiecki

M.: Las Żakowski. **D.:** 3 V 1998. **L.:** 3 monety luzem.

Litwa, Jan Kazimierz, szeląg Boratyniego r.? [1660–6].

Polska, Fryderyk August ks. warszawski, 1 gr 1810 IS.

Węgry, Józef II, 1/2 krajcara 1781, Smolník.

Żebraczka, gm. Wodynie, pow. siedlecki

M.: okolica. **D.:** 21 III 1999. **L.:** 1 moneta.

Polska, Zygmunt III, półtorak r.?, Sas.

Żelazna, gm. Pilawa, pow. garwoliński

D.: marzec, kwiecień 2000 r. **L.:** 10 monet luzem.

Elbląg, Gustaw II Adolf, szeląg 1633.

Litwa, Jan Kazimierz, szeląg 1665 HKPL; r.? [1664–6], HKPL.

Polska lub *Litwa*, Jan Kazimierz, szeląg r.? [1659–66].

Polska, Jan Kazimierz, szeląg 1664.

Polska, Stanisław August, półgrosz miedziany 1768 G.

Polska, Fryderyk August ks. warszawski, 1 gr 1814 IB.

Polska, zabór rosyjski, 1 gr *polski* 1832 KG.

Polska, zabór rosyjski, 10 gr 1838 MW; „1840”.

Miejscowość nieznana, Mazowsze południowo-wschodnie

D.: 2000 r. **L.:** 1 moneta.

Rzym, Trajan?, as, b. zniszczony, 8,59 g, 26,2 mm

oprac. BRP.

Elbląg, pow. grodzki

M.: dzielnica Winnica. **D.:** 2005 r. **L.:** 1 moneta. **Zb.:** Muzeum Archeologiczno-Historyczne w Elblągu.

Cesarstwo Rzymskie, Marek Aureliusz (dla Faustyny II), men. Rzym, 176–180 r. Av.: DIVAFV[S]TI[NA]PIA, popiersie Faustyny w prawo, Rv.: CONSECRATIO, paw w prawo.

Srebro, 2,44 g, średnica 18,5 mm. RIC 744.

Ryc. 1. Elbląg–Winnica. Denar Marka Aureliusza dla Faustyny II. Skala 1:1.
Fot. M. Bogucki

Mateusz Bogucki, Marek F. Jagodziński

Suchań, m., pow. stargardzki

M.: nieznanne. **D.:** przed zimą 2008/9. **L.:** 5 fragmentów monet.

1. *Omajjadzi*, kalif Hiszam ibn ‘Abd al-Malik (105–125 AH=724–743 AD)?, men. [Wasit]?, 122 lub 125 AH=739/40 lub 742/43 AD, ułamek dirhema (ok. ¼ monety).

Av.: leg. 1 (pole): - لا | الله وحد - | لا

leg. 2 (otok): بسم الله ... وعشرين ومائة

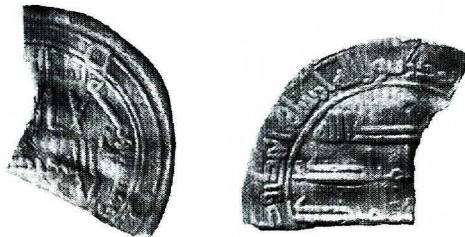
Na zewnątrz leg. 2 potrójny otok sznureczkowy; pomiędzy drugim a trzecim otokiem ornament składający się pierwotnie z pięciu punktów, z których zachowały się tylko dwa.

Rv.: leg. 1 (pole): - لا | لم يلدو | د ولم يكن | -

leg. 2 (otok): حمد رسول الله ارسله بالهدى و د

Leg. 1 oddzielona od leg. 2 pojedynczym otokiem liniowym. Przy krawędzi monety niewielkie nacięcie.

Srebro, 0,96 g, pierwotna średnica ok. 30 mm. Klat 715 lub 718; B&N 226 lub 230; Qatar 1001 lub 1004.

Ryc. 2. Suchań, m., pow. stargardzki. Dirhem kalifa Hiszama ibn ‘Abd al-Malika.

Kom.: Na stronie awersu zachowała się końcówka ostatniej litery liczebnika jedności, zachowany w całości liczebnik „dwadzieścia”, a także „sto”. Na podstawie tych tylko danych można określić przedział czasowy wybitcia monety na 121–129 AH. Do rozpatrzenia pozostaje jednak zakończenie ostatniej litery jedności, które wychodzi łukowato dość głęboko poza linię wiersza. Ten typ długiego ogonka może być zakończeniem arabskiej litery ن oraz س. W grę mogą zatem wchodzić liczebniki jedności zakończone na którąś z tych dwóch liter, czyli w tym przypadku اثنين („dwa”) lub („pięć”) خمس lub ثمان („osiem”). Daje to nam trzy różne daty (122, 125 i 128 AH) i pozwala ograniczyć czas wybitcia do lat 122–128 AH=739/40–743/44 AD. Chociaż na ułamku nie zachowała się nazwa mennicy, to jednak możliwa jest próba jej określenia. Krótki przegląd podstawowych typów stempli emisji pochodzących ze wszystkich aktywnych w wyznaczonych latach mennic, pozwala zaobserwować najwięcej cech wspólnych dla mennicy w Wasit. Jest to zarówno charakterystyczny styl pisma arabskiego, jak i niewystępujący na emisjach z innych mennic pięciopunktowy ornament awersu, ograniczony od strony pola podwójnym, a od strony krawędzi monety pojedynczym otokiem sznureczkowym. Co ważniejsze, ornament ten spotykany jest głównie na monetach wybitych w tej mennicy w 120–126 AH, co z kolei umożliwi nam zawężenie daty wybitcia dirhema do 122 lub 125 AH i przypisaniu go do panowania kalifa Hiszama ibn ‘Abd al-Malika. Nie jest to pierwsza moneta tego władcy z mennicy w Wasit, która wystąpiła w znaleziskach z terenu Polski; znamy je m.in. ze skarbu z Czechowa-Lublina (Wasit 122 AH — 1 egz. i 125 AH — 2 egz.), Drohiczyzna (Wasit 122 AH — 2 egz. i 125 AH — 3 egz.), czy z Opalenia (Wasit 122 AH — 1 egz. i 125 AH — 1 egz.). Jak więc można się przekonać, monety wybite w tych latach w mennicy w Wasit są dość powszechnym komponentem polskich skarbów wczesnośredniowiecznych zawierających srebro islamskie. Jest to zrozumiałe z uwagi na fakt, że mennica w Wasit była w tym okresie najaktywniejszą i najbardziej produktywną ze wszystkich mennic kalifatu omajjadzkiego.

2. *Abbasydzi*, kalif ‘A b d A l l a h a l - M a n s u r (136–158 AH=754–775 AD), men. [Medinat as-Salam]?, 15[8]? AH=771/72 AD, ułamek dirhema (ok. 1/2 monety).

Av.: leg. 1 (pole): — لا اله الا الله وحده |

leg. 2 (otok): بسم الله ضرب هذا الد... سين ومنة

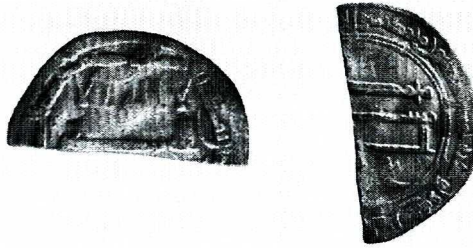
Na zewnątrz leg. 2 potrójny otok liniowy z ornamentem punktowym.

Rv.: leg. 1 (pole): - محمد | رسد | الد | بخ / -

leg. 2 (otok): محمد رسول الد... الدين كله ولو كره المشركون

Leg. 1 oddzielona od leg. 2 podwójnym otokiem liniowym.

Srebro, 1,39 g, pierwotna średnica ok. 28,5 mm. Qatar 1487; Lowick 1207.

Ryc. 3. Suchań, m., pow. stargardzki. Dirhem kalifa ‘Abd Allaha al-Mansura. Skala 1:1

Kom.: Na stronie awersu, oprócz liczebnika „sto” i końcówki „pięćdziesiąt” (سعين), tuż przy krawędzi przecięcia monety widoczna jest końcówka długiego ogonka jedności, która może być zakończeniem trzech różnych liczebników — „dwa”, „pięć” i „osiem”. Podobnie jak w przypadku poprzedniego dirhema, wstępnie przyjmujemy trzy różne daty wybicia — 152, 155 lub 158 AH. Nazwa mennicy nie zachowała się. Pełna rekonstrukcja monety jest jednak możliwa na podstawie informacji z rewersu. Poniżej legendy pola znajduje się *signum* بڨ, które po raz pierwszy pojawia się na monetach wybitych w nowopowstałej mennicy w Medinat as-Salam w 147 AH i występuje w trzech różnych wariantach aż do 158 AH. W początkowych latach (147–153 AH) znak ten umieszczano pojedynczo i centralnie pod legendą pola rewersu. Następnie, od ok. 154 do 157 AH, umieszczany był podwójnie po obu stronach pola. Na emisjach z 157 AH, a w szczególności z 158 AH, pomiędzy tymi znakami zaczęła pojawiać się arabska litera و, która według Tiesenhausena jest skrótem od słowa وفاء (rzetelna, odpowiednia waga).

W przypadku omawianego fragmentu znak بڨ położony jest z boku pola (z jego prawej strony), co pozwala założyć istnienie identycznego również po lewej stronie. Przy krawędzi przecięcia monety widoczny jest także fragment brzuszka w znacznym stopniu wytartej litery و, co jednoznacznie datuje tę odmianę na 157–158 AH. Na podstawie wszystkich uzyskanych danych, rekonstruujemy datę wybicia monety na 158 AH i przypisujemy ją do ostatniego roku panowania kalifa al-Mansura. Jego następca — kalif Mahdi, który rozpoczął panowanie w tym samym roku kalendarzowym — wprowadził nowy typ legendy pola rewersu, co jednocześnie wiązało się także ze zmianą wyglądu rewersu monet z mennicy w Medinat as-Salam. Nie ma zatem wątpliwości, któremu z kalifów przypisać opisany ułamek.

Analogiczne do zachowanego fragmentu dirhemy znane są z obszaru Polski ze skarbu z Klukowicz (nr 5), Drohiczyzna (nr 56, 57, 58), oraz z Czechowa-Lublina (nr 69). W ostatnim skarbie fragment wystąpił w bardzo zbliżonej postaci, czyli w formie połówki monety przeciętej wzdłuż drugiego wiersza legen-

dy pola awersu. Podłużna podstawa litery *dal* w słowie *وحدده*, stanowiła więc linię, wzdłuż której często cięto monetę, chcąc uzyskać dwie równe jej części (połówki). Potwierdzeniem tej obserwacji jest sposób cięcia omawianego fragmentu, polegający zapewne na dokładnym nacięciu ostrym narzędziem (nożem?) monety do połowy (zaczynając od lewej strony, gdzie początek linii jest bliżej krawędzi), a następnie mniej precyzyjnym docięciu jej w powietrzu.

3. *Abbasydzi*, kalif *Harun ar-Raszid* (170–198 AH=786–809 AD), książę *al-Amin* jako następca tronu, men. [al-Muhammadiya]?, [182 AH]? = 798/99 AD?, ułamek *dirhema* (ok. 1/2 monety).

Av.: leg. 1 (pole): لا | ده | لك له .

leg. 2 (otok): هذا الدرهم بـ ...

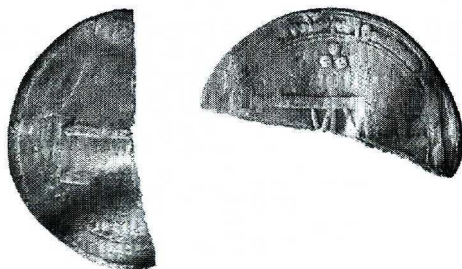
Na zewnątrz leg. 1 podwójny otok liniowy z ornamentem punktowym. Tuż przy krawędzi monety niewielkie nacięcie.

Rv.: leg. 1 (pole): محمد رسول الله | مما امر به الا-الا- | - | -

leg. 2 (otok): محمد رسول الله ارسله بالهدى ... كون

Leg. 1 oddzielona od leg. 2 podwójnym otokiem sznureczkowym. Na zewnątrz leg. 2 podwójny otok liniowy.

Srebro, 1,55 g, pierwotna średnica ok. 29,5 mm. NHR 83c; Qatar 1661; Lowick 1780.

Ryc. 4. Suchań, m., pow. stargardzki. Dirhem kalifa Haruna ar-Raszida. Skala 1:1

Kom.: Omawiany ułamek pochodzi z *dirhema* wybitego w okresie panowania *abbasydzkiego* kalifa *Haruna ar-Raszida*, w intencji następcy tronu, księcia *al-Amina*. Przekonuje o tym fragmentarycznie zachowana legenda pola rewersu, zawierająca w drugim wierszu imię księcia. Chociaż kalif *Harun ar-Raszid* wyznaczył *al-Amina* na swojego następcę już w 175 AH=792 AD, to emisje z jego imieniem zaczęły się pojawiać dopiero od 177 AH=793/94 AD. Oprócz imienia księcia, w czwartym — niezachowanym na ułamku wierszu, znajdował się także jego tytuł — *محمد بن امير المؤمنين* („*Muhammad Syn Władcy Wiernych*”), a w piątym imię *جعفر* (*Dża’far*). Ten ostatni, wezyr kalifa i zarządca wszystkich mennic kalifatu, sprawował funkcję od 177 AH=793/94 AD, aż do swej śmierci w mie-

siącu muharram 187 AH = styczeń 803 AD. Znaczny stopień wytarcia tekstu legendy otokowej awersu uniemożliwia odczytanie pierwszych liter nazwy mennicy. Nie zachowała się także data wybitcia, która pozostała na brakującej części monety. Jedynym charakterystycznym elementem graficznym, umożliwiającym próbę rekonstrukcji, jest znajdujące się powyżej pola rewersu *signum*, składające się z trzech punktów zgrupowanych w formie trójkąta. Analogiczny egzemplarz dirhema znany jest tylko z 182 AH=798/99 AD z mennicy w al-Muhammadiya (ar-Rayy). Wydaje się zatem bardzo prawdopodobne, że omawiany fragment ma identyczną atrybucję.

4. *Abbasydzi*, kalif Harun ar-Raszid (170–198 AH=786–809 AD), książę al-Amin jako następca tronu, men. [Medinat as-Salam]?, 183 AH=799/800 AD, ułamek (ok. 1/2 monety).

Av.: leg. 1 (pole): لا اله الا الله وحده لا شريك له

leg. 2 (otok): بسم الله ضرب سنة وثمانين ومائة

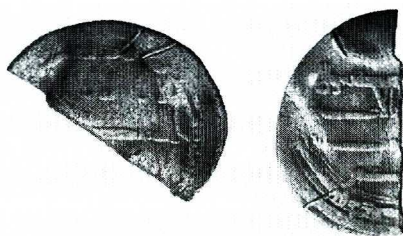
Na zewnątrz leg. 1 podwójny otok liniowy z ornamentem punktowym. Przy krawędzi trzy nacięcia.

Rv.: leg. 1 (pole): محمد رسول الله - الامين اؤمنين افر

leg. 2 (otok): ... بق ليظهره الله ...

Leg. 1 oddzielona od leg. 2 podwójnym otokiem liniowym. Przy krawędzi trzy nacięcia (dwa głębokie, jedno płytkie).

Srebro, 1,60 g, pierwotna średnica ok. 29,0 mm. Lowick 1348; Leimus 308–310.

Ryc. 5. Suchań, m., pow. stargardzki. Dirhem kalifa Haruna ar-Raszida. Skala 1:1

Kom.: Dirhem wybity — podobnie jak poprzedni — w intencji następcy tronu, al-Amina. Na awersie widoczne jest zakończenie daty wybitcia monety *سنة وثمانين ومائة* („sto osiemdziesiąt”), oraz spójnik *و* („i”), który w tym przypadku sygnalizuje istnienie jedności, z której zachował się zaledwie fragment ostatniej litery. Jest to podłużna linia ciągła, będąca charakterystycznym zakończeniem liczebnika *ثلاث* („trzy”) lub *ست* („sześć”). Pozwala to wstępnie przyjąć dwie możliwe daty wybitcia monety — 183 AH=799/800 AD oraz 186 AH=802 AD. W polu rewersu, podobnie jak w przypadku poprzedniego dirhema, widoczna jest powłocznie zachowana legenda w intencji księcia al-Amina, a pod nią imię we-

zyra i zarządcy wszystkich mennic — Dża'fara. Ten typ legendy spotykany jest najczęściej na emisjach pochodzących z mennicy w Medinat as-Salam i Muhammadiya. Biorąc to i ustalone możliwości daty pod uwagę, warto porównać zachowany ułamek z dostępnymi w katalogach emisjami z tych dwóch mennic. Po wstępnej analizie można wykluczyć monety wybite w Muhammadiya. Widoczne są duże różnice w wyglądzie otoku awersu. W przypadku wyrobu z Muhammadiya składa się on z potrójnej linii, natomiast na omawianym ułamku widoczna jest linia podwójna. Zupełnie inne spostrzeżenia pojawiają się przy porównaniu z wyrobami mennicy w Medinat as-Salam. Od razu widać znaczne podobieństwo do dirhemów z 183 AH: podwójny otok liniowy, a także ten sam typ ornamentu punktowego. Na opisywanym ułamku widoczny jest, co prawda, tylko jeden z pięciu pierwotnie istniejących punktów, ale jego położenie względem legendy otokowej nie pozostawia wątpliwości co do tego, że mamy tu do czynienia z tym samym typem ornamentu. Emisje z tej samej mennicy z 186 AH mają już inny typ otoku awersu, czyli — tak jak w przypadku mennicy w Muhammadiya — potrójną linię. Inaczej także wygląda na nich ornament punktowy. W miejscu, w którym na naszym ułamku widnieje pojedynczy punkt, na monetach z 186 AH widoczne są dwa punkty, które wskazują na ornament zupełnie innego typu. Wydaje się zatem bardzo prawdopodobne, że mamy tu do czynienia z dirhemem wybitym w 183 AH=799/800 AD w Medinat as-Salam.

5. *Abbasydzi*, kalif al-Mutawakkil 'alâ lîâh (232–247 AH/847–861 AD), men.: asz-Szasz, data wybitcia: 246 AH = 860/61 AD, ułamek dirhema (ok. 1/4 monety),

Av.: leg. 1 (pole): المعتز بالله | شريك لـ | — | —

leg. 2 (otok): - الشاش سنة ست و -

leg. 3 (otok): - يومئذ يف -

Leg. 2 oddzielona od leg. 3 pojedynczym otokiem liniowym. Na zewnątrz leg. 3 pojedynczy otok liniowy.

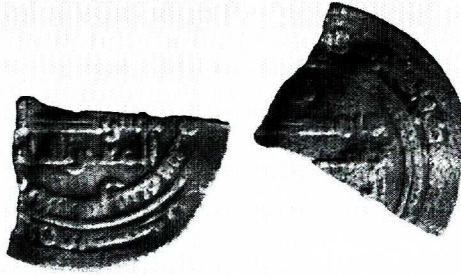
Rv.: leg. 1 (pole): — | الله | محمد | رسد | الـ | —

leg. 2 (otok): ... لو كره المشركون ...

Leg. 1 oddzielona od leg. 2 podwójnym otokiem liniowym. Na zewnątrz leg. 2 pojedynczy otok liniowy.

Srebro, brak danych pomiarowych. Album 230.3.

Kom.: Poniżej legendy pola awersu zachowało się pełne imię i tytuł jednego z trzech synów kalifa i jednocześnie następcy tronu — al-Mu'tazz bi'l-lah („Wzmocniony przez Boga”). Dobrze widoczna jest także pełna nazwa mennicy — asz-Szasz — a także jedność z daty wybitcia: liczebnik تس („sześć”). W grę może więc wchodzić tylko data 236 AH lub 246 AH. Chociaż tytuł *al-Mu'tazz bi-Allah* został nadany al-Mu'tazzowi jako następcy tronu już w 235 AH, to jednak na oficjalnych emisjach kalifa al-Mutawakkila zaczął się pojawiać dopiero na po-

Ryc. 6. Suchań, m., pow. stargardzki. Dirhem kalifa al-Mutawakkil ‘alâ llâha.

czątku lat czterdziestych. W ten sposób z bardzo dużym prawdopodobieństwem można zrekonstruować datę wybitcia monety na 246 AH= 860/61 AD. Z terenu Polski analogiczny egzemplarz znany jest ze skarbu z Czechowa-Lublina (nr 452).

Grzegorz Arkuszewski

Trzebnica, m. pow. — okolica

M.: bliżej nieznaczone, ok. 30 km na północ od Wrocławia. **D.:** 2008 r. **L.:** 1 moneta, pojedynczo.

Emirat Kordobański, ‘Abd ar-Rahman I (138–172 AH/756–788 AD), dirhem, men. al-Andalus, 153 AH/770 AD. Brak danych pomiarowych.

Ryc. 7. Trzebnica-okolice. Dirhem kordobański ‘Abd ar-Rahmana I.

Kom.: Wczesnośredniowieczne monety maghrebińskie są w Polsce tak rzadkie, że ich napływu nie wiąże się z bezpośrednimi kontaktami Polski z Zachodem, a raczej przypisuje się im wschodnią drogę napływu, wraz z dominującą masą monet orientalnych¹. Z Dolnego Śląska dotychczas nie znano żadnej monety z tego kręgu. Nie znano stąd również wcale monet średniowiecznych wybitych przed X w.² Informacja i zdjęcie pochodzą z jednego z zamkniętych forów internetowych dla poszukiwaczy z 2008 r.; prawdopodobnie chodzi o znalezisko pojedyncze. Wyjątkowość tego znaleziska stawia, oczywiście, pytanie o wiarygodność informacji — kwestię, która rozstrzygnąć się nie daje.

Grzegorz Arkuszewski

Budzistowo, gm. Kołobrzeg, pow. kołobrzeski

I. M.: bliżej nieokreślone, na powierzchni. **D.:** 2007 r. **L.:** 1 fragment monety.

Abbasydzi, a l - M a ' m u n, men. Herat, 195 H (810/11 A.D.).

Av.: 19x. Rv.: w polu لضغلا (al-Fadl).

Srebro, waga i średnica nieznanne, ułamane ¼ monety, otwór przebity w otoku przed fragmentacją. Lowick, Savage 2224.

Ryc. 8. Budzistowo, pow. kołobrzeski. Dirhem al-Ma'muna. Skala ok. 2:1.

Mateusz Bogucki

II. M.: wykop A/5, zlokalizowany przy południowym portalu kościoła św. Jana Chrzciciela, warstwa 3 (przemieszana). **D.:** 2011 r. **Ok.:** interwencyjne badania archeologiczne związane z wykonaniem odkrywek geologicznych. **L.:** 1 moneta. **Zb.:** Zespół Archeologicznych Badań Ratowniczych w Kołobrzegu, Instytut Archeologii i Etnologii Polskiej Akademii Nauk.

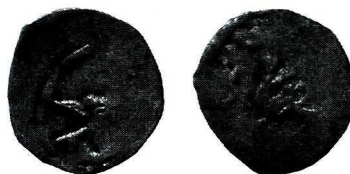
Pomorze, denar Vinkenauga, men. Szczecin (?), początek XV w.

¹ Kiersnowski 1960, s. 107.

² Butent-Stefaniak, `k 2009, s. 190.

Av.: Głowa ptaka (?) z otwartym dziobem w lewo, obwódka ciągła. Rv.: Gryf kroczący w lewo, obwódka ciągła.

Srebro, 0,2 g, 10-11 mm. Dbg P 253 var.; Bahrfeldt 1919, s. 154 (1987, s. 284).

Ryc. 9. Budzistowo, pow. kołobrzegi. Pomorze, men. Szczecin (?), denar z początku XV w. Skala 2:1. Fot. M. Bogucki

Kom.: Prezentowany vinkenaugę najbliższy jest pieniążkowi Dbg P 253, który przypisywany jest mennicy szczecińskiej i datowany na przełom XIV/XV w. Denarek z Budzistowa różni się jednak istotnym szczegółem na awersie. Zamiast głowy gryfa z zakrzywionym, orlim dziobem, widać bowiem głowę ptaka z prostym, nieco „kaczym” dziobem. Dotychczas nie udało się odnaleźć monety o podobnym przedstawieniu. Zatem przypisywanie powyższego denara z Budzistowa do mennicy szczecińskiej jest warunkowe i wymaga potwierdzenia w nowych znaleziskach.

Mateusz Bogucki, Beata Wywrot-Wyszowska

Duraczów, gm. Łągów, pow. konecki

M.: las pomiędzy Duraczowem a Wszadkowem, na powierzchni. **D.:** 2006 r. **Ok.:** poszukiwanie meteorytów. **L.:** 1 fragment monety.

Bawaria, ks. Henryk V M o z e l s k i, drugi okres rządów (lato 1018 — 27 II 1026), men. Ratyzbona.

Av.: [HE]INB / +DV[X] na krzyżu dwunitkowym z trójkątem i trzema punktami między ramionami. Rv.: CNCH[ASRTHACIC], zwieńczona krzyżem kapliczka z punktami i trójkątem na szczycie. Pod szczytem kapliczki [H]OO.

Srebro, średnica 19,5 mm, waga nieznaną. Hahn I-II var./31.f.3.

Ryc. 10. Duraczów, pow. konecki. Bawaria, men. Ratyzbona, denar ks. Henryka V. Skala 1:1

Mateusz Bogucki

Ląd, gm. Lądek, pow. słupecki

I. M.: ok. 500 m na wschód od grodziska, wydma wśród łąk. **D.:** czas pierwotnego odkrycia nieoznaczony. Resztki zebrane przed 15 XII 2000 r. **Ok.:** skarb znaleziony przy kopaniu dołu i rozsypany. **L.:** 21+31 monet ze skarbu oraz 23 fragmenty srebra niemonetarnego; monety jednak niezbyt pewnie rozdzielone od znalezionych pojedynczo (zob. II). **Tpq:** 1024. **Zb.:** 21 egzemplarzy w Zamku Królewskim w Warszawie.

Monety zachodnie:

Anglia, Etelred II, pens *Crux*, Lewes, ok. 991-7, Leofstan. Rv. +LEOFST...M-O-LVS

Anglia, Etelred II, pens *Last small cross*, Chester, ok. 1009-17, Leofwine. Av.: ÆDELREDREXANG (NG w ligaturze). Rv.: LEOFPINEONLEIG.

Anglia, K n u t , mennica?, pens *Quatrefoil*, ok. 1017-23, London variety. 1/9/1 nacięcie, fragment, 0,16 g. North 781.

Anglia, K n u t , mennica?, pens *Pointed helmet*, 1024-30. Av.: +CN... ..AN, Rv.: ...DOFM⊙I. Fragment.

Anglia, K n u t , mennica?, pens *Pointed helmet*, 1024-30. Av.: R×EC×... Rv.: +ÆGE — imię mincerza (Ægel, Ægelmær, Ægelwine, Ægelman, Ægelric, Ægelwig itd.). 5/5/1 nacięcie, fragment, 0,24 g. North 787.

Dania, K n u t I, Viborg, Born, 1018-35, denar, Av. ręka Opatrzności, z boków ω — π, +BDRNONPIBRAE, Rv. krzyż, w jego kątach kropki i skośne krzyże, +HI... NNANDLIN, Hauberg 49.

Monety niemieckie:

Bawaria, Ratyżbona, ks. H e n r y k II (2. panowanie, 985-995), denar. Hahn 22h1¹?

Bawaria, Ratyżbona, ks. H e n r y k V (2. panowanie, 1018-1026), denar. Fragment, 0,22 g. Hahn 31f1?

Dolna Lotaryngia, Kolonia, władca?, XI w., obol z legendą S / [C]OLOIA. Fragment, 0,19 g. Hävernicks 19, 26 lub 30.

Dolna Lotaryngia, Kolonia, ces. K o n r a d II i abp P i l i g r i m , 1024-36, denar. Dbg 381.

Frankonia, Moguncja, kr./ces. H e n r y k II, obol, 1002-24. Av. kaplica z dwójłukiem w szczycie. Rv. +I..., krzyż, w dwóch kątach widać kulki. Fragment, 0,23 g. Jak Dbg 787.

Frankonia, Wormacja, O t t o II - III, 973-1002, denar. Dbg 844 lub podobny.

Saksonia, Dortmund, O t t o I - III ces., denar. Av. ROTM..., krzyż kawalerski, wewnętrzna obwódka z grubych perełek i ciągła. Rv. ...RNOIO?, krzyż o rozszerzonych końcach, z kulkami w kątach. Dbg 744b.

Saksonia, Ostfalia, obol krzyżowy *Świątynia*. Fragment, 0,17 g. CNP 352?

Saksonia, Ostfalia, denar krzyżowy *Świątynia starsza*. Fragment, 0,25 g. CNP I.

Saksonia, Ostfalia, denar krzyżowy *Świątynia młodsza*. Fragment, 0,08 g. CNP I, gruby styl.

- Saksonia, Ostfalia*, denar krzyżowy *Świątynia*. Fragment, 0,11 g. CNP I.
- Saksonia, Ostfalia*, denar krzyżowy *Kaplica*. CNP II: 438 lub podobny.
- Saksonia, Ostfalia*, denary krzyżowe *Krzyż peretkowy starszy*. CNP V/starszy (3).
- Saksonia, Ostfalia*, denar krzyżowy *Krzyż peretkowy*. Fragment, 0,16 g. CNP V.
- Saksonia, Ostfalia*, denary krzyżowe *Krzyż peretkowy*. CNP V (2).
- Saksonia, Ostfalia*, denar krzyżowy *Krzyż prosty*. Fragment, 0,26 g. CNP VI z nietypowym Rv.?
- Saksonia, Ostfalia*, denar krzyżowy *Krzyż prosty*. CNP VI: 688.
- Saksonia, Ostfalia*, denar krzyżowy *Krzyż prosty*. CNP VI.
- Saksonia, Ostfalia*, denar krzyżowy *Krzyż peretkowy* lub *prosty*, połowa XI w. Fragment, 0,39 g. CNP V-VI.
- Saksonia, Ostfalia, Otto III i Adelajda*, denar, 995-ok. 1040. Hatz III.11.
- Saksonia, Ostfalia, Otto III i Adelajda*, denar, 995-ok. 1040. Hatz III.
- Saksonia, Ostfalia, Otto III i Adelajda*, obol, 995-ok. 1040, Hatz IV.4.
- Saksonia, Ostfalia, Otto III i Adelajda*, denar, 995-ok. 1040. Hatz IV.4.
- Saksonia, Ostfalia, Otto III i Adelajda*, denary (0+3). Fragment, 0,45 g; fragment, 0,18 g; fragment, 0,21 g; wszystkie Hatz III-IV.
- Saksonia, Ostfalia, Otto III i Adelajda*, denar, 983-ok. 1040. Fragment, 0,16 g. Hatz II-IV.
- Saksonia, Ostfalia, Otto III i Adelajda*, denar, 983-ok. 1040. Fragment, 0,26 g. Hatz II-IV. Moneta w stanie zachowania wskazującym na zaleganie luzem, nie w skarbie.
- Saksonia, Ostfalia, Otto III i Adelajda*, obol. Fragment.
- Naśladownictwo denara Ottona i Adelajdy. Fragment, 0,26 g. Hatz V.6f (?).
- Nieokreślone naśladownictwo denara Ottona i Adelajdy. Av. I... IXHT, krzyż z kulkami w kątach. Rv. NU... HTR, kaplica.
- Nieokreślone naśladownictwo pensa Etelreda II typu *Helmet*, Malmer 1989 nie zna. Av.: ...DOC+AP..., hełm z koroną *radiata*. Rv.: +T... ramię krzyża (?) dwunitekowego zakończonego kółkiem z kropką w środku, z boków dwa niewyraźnie trójliście, w otoku 0/2 nacięcia, 4 nacięcia na krawędzi przełamania. Wyjątkowo mały. Ok. 1/2 monety, 0,36 g, 14,8 mm (Ryc. 11.7)
- Nieokreślone denary (1+12): cały, nieczytelny, brak danych; fragment, 0,08 g; fragment, 0,28 g; fragment, 1/8 nacięć, 0,50 g; słabe srebro, fragment, 0,22 g; 4 fragmenty.
- Monety orientalne:*
- Samanidzi, Ahmad [ibn Isma' il]* (295-301 AH = 907-913 AD), dirham, men.?, drobny fragment, 0,217 g³ (Ryc. 11.1)
- Samanidzi, władca?*, dirham, men. [Andara]ba, r. xx6 AH, ok. 1/6 monety, 0,390 g (Ryc. 11.4)
- Srebro bezpostaciowe i cięte:*
- 12 fragmentów srebra ciętego drobnego

³ Monety arabskie opracowała pani Dorota Malarczyk.

11 fragmentów ozdób, w tym 5 fragmentów paciurów granulowanych z guzami, 1 fragment zausznicy zdobiony filigranem.

II. M.: ok. 1000 m od skarbu, ok. 500 m na pn od grodziska. **D.:** przed XII 2000. **L.:** 23+8 monet, 2 fragmenty srebra niemonetarnego; luźne oprócz 2 sklejonnych monet. **Zb.** 4 egzemplarze w Zamku Królewskim w Warszawie.

Bawaria, Ratyżbona, ks. Henryk V (2. panowanie, 1018-26), denar. Fragment, 0,30 g. Hahn 31/VI.

Frankonia, Moguncja, Henryk II kr.?, 1002-14?, denar. Napisy nieczytelne, w szczycie kaplicy trykwetr. Dbg 787?

Frankonia, Spira, denar, po 1021. Av. wokół kaplicy A..., na Rv. krzyż stosunkowo cienki, w dwóch kątach widoczne kule. Salmo 77:11?

Polska, Bolesław III Krzywousty, denar *Walka ze smokiem*, lata 1120. — 1138. Dwa fragmenty jednej monety: 1/4 i 1/2 z odłamanym rożkiem, 0,13+0,12 g. Kop.Skor. 44.

Saksonia, Ostfalia, denar krzyżowy *Świątynia*. Fragment, 0,13 g. CNP I.

Saksonia, Ostfalia, denar krzyżowy *Kaplica*. CNP II.

Saksonia, Ostfalia, denar krzyżowy *Krzyż peretkowy starszy*. CNP V.

Saksonia, Ostfalia, denary krzyżowe *Krzyż peretkowy młodszy*. CNP V (7).

Saksonia, Ostfalia, denar krzyżowy *Krzyż prosty*. Av.: w kątach na przemian pierścieni i duża kulka z małą kropką przy końcu ramienia. CNP VI.

Saksonia, Ostfalia, denar krzyżowy *Krzyż prosty*. CNP VI.

Saksonia, Ostfalia, denar krzyżowy *Pastorał*. CNP 990.

Saksonia, Ostfalia, denary krzyżowe *Pastorał*. CNP VII (4).

Saksonia, Ostfalia, małe denary krzyżowe zlepione razem, spalone, nieczytelne (2).

Saksonia, Ostfalia, denar krzyżowy naśladowczy? Av. nieczytelny — luźno rozmieszczone kulki. Rv. krzyż kawalerski, w kątach na przemian kulka i klin z kropką.

Naśladowcze denary Ottona i Adelajdy, dość prymitywne (2).

Nieokreślone naśladownictwo denara Ottona i Adelajdy. Fragment, 0,32 g.

*Samanidzi*⁴, [I s m a ' i l] i b n A h m a d (279-295 AH = 892-907 AD) lub Nasr ibn Ahmad (301-331 AH = 913/4-942/3 AD), dirham, men.?, r. xx2 AH. Ok. 1/8, 0,290 g (Ryc. 11.3)

Samanidzi, [N u] h i b n N a s r (331-343 AH = 942-954 AD), dirham, Samar[qand]. Ok. 2/5, 1,054 g (Ryc. 11.2)

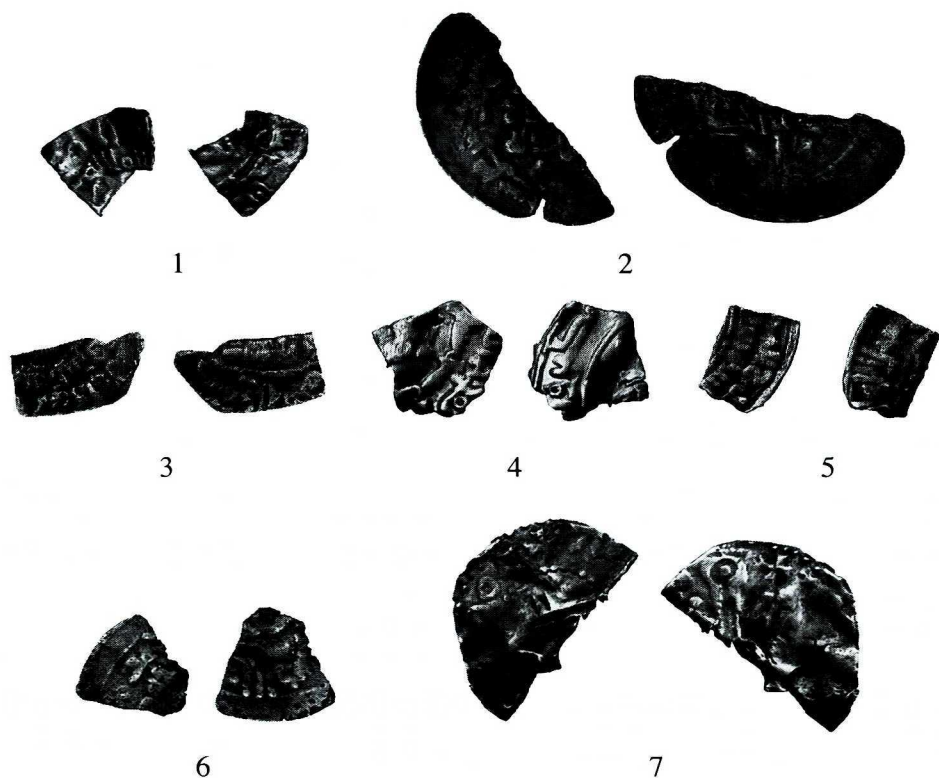
Samanidzi?, dirham, men.?, [IV w. H]. Drobny fragment, 0,210 g (Ryc. 11.6)

Samanidzi?, dirham, men.?, xx5 AH. Ok. 1/10 monety, 0,407 g (Ryc. 11.5).

Spory kawałek lanego srebra, kuty na obu płaszczyznach.

Płaska dęta ozdoba z filigranem, w kształcie połowy paciura.

⁴ Monety arabskie opracowała pani Dorota Malarczyk.

Ryc. 11. Łąd, pow. słupecki. Dirhemy i naśladownictwo pensa Etelreda II typu *Helmet*

Borys Paszkiewicz

Uniejów, m., pow. podgębicki — okolica

M.: „łęgi nad Wartą w okolicach Uniejowa”. **D.:** 2006 r. **L.:** 1 moneta.

Morawy, W r a t y s ł a w II (1054-1061), denar.

Av.: +VRAT-IS[LAVS], stojący książę w lewo, przed nim proporzec. Rv.: [+]-S[-CS PE] TRVS\, św. Piotr z krzyżami po bokach, wewnętrzna i zewnętrzna obwódka ząbkowana. Srebro, około 2/3 ukruszonej monety, przebity otwór, waga i średnica nieznane. Šmerda 319; Videman, Paukert 15.

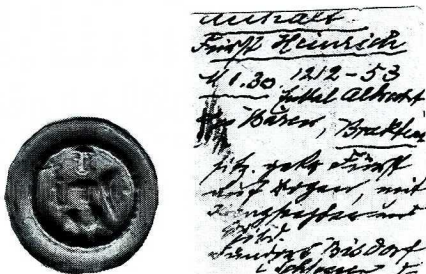
Ryc. 12. Uniejów–okolica, pow. poddębicki. Denar Wratisława II. Skala 1:1

Mateusz Bogucki

Biskupin, gm. Chojnów, pow. legnicki (?)

D.: przed 1920. **L.:** 1 moneta (?). **Zb.:** LWL-Landesmuseum für Kunst und Kulturgeschichte, Münster, nr inw. 19890 Mz.

Anhalt, synowie H e n r y k a I, połowa XIII w., brakteat. Władca w zbroi, z odkrytą głową, siedzi na łuku na wprost. W prawej dłoni wznosi berło krzyżowe z trzema dodatkowymi kulkami, w lewej ozdobną, normańską tarczę z wydatnym umbem. Wał zwieńczony perełkami, szeroki kołnierz. Srebro, 0,51 g, ok. 20 mm (ryc. 1), Bahrfeldt 1915 s. 137-179, Taf. VIII-XIII, nr 74; Thormann nr 408.

Ryc. 13-14. „Bisdorf in Schlesien” (Biskupin, pow. legnicki?). Brakteat anhalcki i jego metryczka muzealna. Fot. P. Ilisch

Kom.: Na metryczce monety (ryc. 2), oprócz atrybucji do Henryka I anhalckiego (*Anhalt, Fürst Heinrich K I.30, 1212-53, Enkel Albrecht des Bären*), umieszczono skrótowy opis: *Sitz[ender] gekr[önter] Fuerst auf Bogen mit Kreuzszepter und Schild* (władcę błędnie określono jako koronowanego, poza tym opis jest ścisły) oraz notatkę o miejscu znalezienia: *Fundort Bisdorf i. Schlesien*. Miejscowości o tej nazwie nie było na Śląsku, aczkolwiek niekiedy zapisywano w ten sposób nazwy wsi częściej określanych jako Bischdorf. Tych z kolei było aż sześć, przy czym cztery noszą dziś nazwę Biskupice (w gminach: Radłów pow. oleskiego, Byczyna pow. kluczborskiego, Legnickie Pole pow. legnickiego i Syców pow. sycowskiego), poza tym Biskupin (gm. Chojnów pow. legnic-

kiego) oraz Święte (gm. Środa Śląska pow. średzkiego). Nie mamy wiadomości o znalezisku brakteatów w żadnej z nich. Brakteaty anhalckie z XIII w. wystąpiły w większej liczbie tylko w jednym znanym z literatury skarbie śląskim, z Jabłonowa (Schönbrunn) pod Żaganiem⁵. W takiej sytuacji najbardziej prawdopodobny będzie najdalej wysunięty na zachód Bischdorf w dawnym pow. goldberskim (złotoryjskim), dziś Biskupin w pow. legnickim, badany przez archeologów od schyłku XIX w.⁶ Ponieważ jednak pojedyncze egzemplarze monet anhalckich występują w skarbach na całym obszarze średniowiecznej Polski, a nawet prawdopodobnie ten sam typ wystąpił w Radzanowie pod Płockiem⁷, nie jest to wskazanie pewne. Do zbioru Landesmuseum moneta trafiła z zakupem kolekcji prof. Waltera Engelsa (1871-1938)⁸, który z kolei pozyskał ją — wraz z przytoczoną metryczką — z dubletów Münzkabinet w Berlinie we wczesnych latach dwudziestych.

Peter Ilisch

Ochoża Kolonia, gm. Chełm, pow. chełmski

M.: pole orne (cypel) w starorzeczu rzeki Garki (ok. 200 m od dzisiejszego koryta rzeki). **D.:** jesień 2005 r. **Ok.:** przypadkowe znalezisko na powierzchni pola. **L.:** 2 monety.

1. *Litwa*, Witold Aleksander Kiejstutowicz, moneta srebrna z lat 1392–1394/5, men. Kowno (?)

Av.: grot włóczni z przekrzywionym krzyżykiem. Rv.: [ΠΕΥ]ΑΤΒ.

Srebro, silnie zniszczona, brzegi wtórnice oklepiane, częściowo zagięte, 1,2 g, 17,4 mm. Darkevič, Soboleva 1973, grupa 1, nr 73(?); Ivanauskas 2009: brak.

2. *Chiny*, Dynastia Qing, cesarz Xuānzōng — tytulatura: Dàoguang (1820–1850), men. Pekin, 1 kesh z lat 1824–1850.

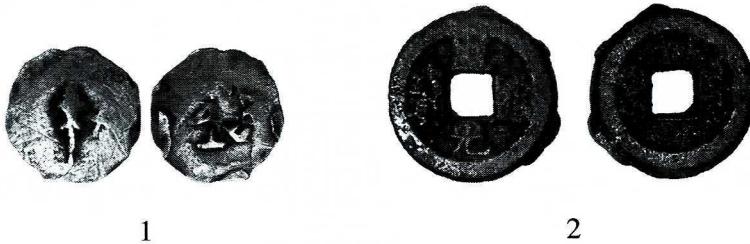
Av.: *Dao Guang tong bao* (małe *Guang, tong* z prostą linią dolną, *bao* z otwartą główką i podstawą). Rv.: *Boo Ciowan* (w *Boo* brak wystającej główki). Brąz (?), 3,9 g, 22–23 mm. Schjōth 1929, nr 1512; Hardill 2005, s. 326, typ B, nr 22.578.

⁵ Suhle 1937, s. 117–119.

⁶ Odnotowano tu gródek stożkowy i dwa (?) grodziska; w toku wykopalisk w 1892 r. znaleziono średniowieczne zabytki metalowe, a w 1936 r. miecz z XIII w. — Demidziuk 2005, s. 33–35, nr 15–21 [przyp. red.].

⁷ Jędrysek-Migdalska 1976, s. 36, nr 211 (połowa monety, stąd brak pewności co do tożsamości typu) [przyp. red.].

⁸ O W. Engelsie zob. http://www.lwl.org/LWL/Kultur/LWL-Landesmuseum-Muenster/sammlung/muenzen/sammlung_engels/?lang=en.

Ryc. 15. Ochoża Kolonia, pow. Chełm. *Litwa*, Witold, denar z lat 1392–1394/5.
Skala 1:1. Fot. T. Dzieńkowski.

Ryc. 16. Ochoża Kolonia pow. Chełm. *Chiny*, Daoguang, 1 kesz z lat 1824–1850.
Skala 1:1. Fot. T. Dzieńkowski.

Kom.: Moneta litewska (nr 1) różni się od dotychczas znanych egzemplarzy — nietypowa jest stosunkowo duża średnica, która może jednak być wynikiem widocznego na monecie oklepania krawędzi. W dostępnej literaturze nie udało się odnaleźć innego egzemplarza wybitego tymi samymi stemplami. Stosunkowo najbardziej podobna jest moneta ze skarbu w Szańcach pod Kownem, opisana przez N. A. Sobolewą pod nr 73, jednak ze względu na jej słaby stan zachowania i niezbyt wyraźne zdjęcie w publikacji, nie sposób stwierdzić identyczności tłoków. Nietypowa fabryka monety i niemożliwość odnalezienia wiarygodnego egzemplarza pochodzącego spod tych samych stempli każą zachować ostrożność, możemy mieć bowiem do czynienia ze współczesnym fałszerstwem. Nie mogąc rozstrzygnąć obecnie tego problemu, publikujemy monetę z Ochoży, jednak z zastrzeżeniem, że nie mamy pełnego przekonania co do jej średniowiecznej metryki.

Mateusz Bogucki, Tomasz Dzieńkowski

Jelenia Góra, pow. grodzki

M: stanowisko Wzgórze Kościuszki (dawniej *Galgenberg*, później *Cavalierberg*), dawne miejsce straceń – szubienica. Wykop I/12, głęb. 35–45 cm. **D.:** 5 maja 2012. **Ok.:** Badania archeologiczne prowadzone przez mgr. Pawła Dumę ze Stowarzyszeniem Ochrony i Badań Zabytków Prawa. **Kontekst:** moneta została odnaleziona w zaprawie scalającej kamienie fundamentu szubienicy. **L.:** 1 moneta. **Zb.:** Muzeum Karkonoskie w Jeleniej Górze.

Saksonia Elektorska, Jan Fryderyk (1532–1554), fenig jednostronny 1541, men. Annaberg. Obok siebie herby: po lewej w tarczy skrzyżowane miecze elektorskie, po prawej pięć pasów poziomych i ukośnie na prawo gałązka ruty – herb Saksonii. Powyżej data 1541, poniżej krzyż wpisany w okrąg (słabo czytelny). Lekko zgięta i ukruszona. 0,18 g, 13,2 mm, Haupt t. 2, tabl. 64;1.

Ryc. 17. Jelenia Góra, pow. grodzki. Fenig saski elektora Jana Fryderyka, 1541.
Fot. P. Duma

Paweł Duma

Trzcinec lub Kopcie, gm. Skórzec, pow. siedlecki

M.: dawny młyn między wsiami. **D.:** przed grudniem 2000. **L.:** 35 monet pojedynczych.

Elbląg, Gustaw II Adolf, szeląg 1632.

Litwa, Zygmunt III, szeląg 1618, Kop.Skor. 3448.

Litwa, Jan Kazimierz, szeląg „bilonowy”, r.? Av.: ...OLI...MD... Rv.: SOLIDVS MDL..., pod Pogonią zamiast Gozdawy kształt zbliżony do krzyża liliowego, miedź, wykonany na walcach, zapewne więc fałszyfikat suczawski.

Mołdawia, Eustachy Dabija, fałszywy szeląg inflancki Karola XI, miedź, wykonany na walcach, Suczawa (1).

Polska, Stanisław August, trojak 1767G.

Polska, Stanisław August, trojak 1769G.

Polska, Fryderyk August książę warszawski, 1 zł 1814 IB.

Ryga, Wolne Miasto, szeląg 1579(?).

Ryga, Zygmunt III, szeląg 1600.

Ryga, Gustaw II Adolf, szeląg r.?

Ryga, Krysztyna, szeląg 1653.

Ryga lub Inflanty, Krysztyna, szeląg z datą ...3 (po 1644), tytulatura DGRS.

Nieopisane mniejsze monety miedziane: małe szelągi Jana Kazimierza, mniejsze od trojaków monety Stanisława Augusta (23).

BRP.

Mińsk Mazowiecki, m. pow. — okolica

M.: w odległości 20–30 km od miasta, przy zabudowaniach. **D.:** przed 2001 r.

Ok.: rozproszony skarb. **L.:** znanych 6 monet i złoty pierścionek. **Tpq:** 1649.

Zbiór: prywatny.

Opis na podstawie jednostronnych fotografii:

Campan, talar z rycerzem w półpostaci i tarczą, r.?

Kolonia, arcybiskupstwo, Salentin v. Isenburg jako elekt, talar 1568, św. Piotr, SALENTIN EL EC COLONIEN.

Geldria, dukat 1649.

Holandia, dukat 1643.

Niderlandy Południowe, prowincja?, Filip IV, 1/2 patagona 1628.

Kraj?, gulden reński, NMP w mandorli, $\text{PL}\Theta\Omega$ — $\text{ORAC}\times$ 1641.

BRP.

Rzakta, gm. Wiązowna, pow. otwocki (sprostowanie)

Skarb monet, wedle pierwszych wiadomości, „złotych i srebrnych”, znaleziony przed 1993 r.⁹ w miejscu dawnej kuźni — zawierał w istocie szelągi Boratyniego i szóstaki Jana Kazimierza, których jednak nie dało się bliżej opisać.

BRP.

Transbór, gm. Latowicz, pow. mińskomazowiecki

M.: las. **D.:** przed 1939 i 14 V 2000. **Ok.:** podczas karczowania znaleziono skarb, w 2000 r. wyzbierano resztki w promieniu 3–4 m. **L.:** 46 monet. **Zab.:** brak śladów. **Tpq:** 1684. **Zbiór:** prywatny¹⁰.

Litwa, Jan Kazimierz, szeląg 1663 (1); 1664 HKPL (1); 1665 HKPL (4); 1665 Kirszenstein (1); r.? HKPL (13); r.? Kirszenstein (1); r.? (2); fałszywe (2).

Polska, Jan Kazimierz, szeląg 1660 mała głowa (1), 1661 (2), 1663 (3), 1664 (5), 1665 (2), r.? (4), fałszywe (2)

Polska, Jan Kazimierz, szóstak 1667, Bydgoszcz. Av.: IOAN.CASIM.D:G-REX.PO&SUE, Rv.: GROS.ARGE.SEX.REG.PO.1667, Kop.Skor. 1686, typ Kutno 1667/II.

Polska, Jan III, szóstak 1684, Kop.Skor. 1974.

BRP.

Wodynie, gm. loco, pow. siedlecki

I. Uzupełnienie informacji o skarbie¹¹. **Tpq:** 1695. Dalsze monety ze skarbu:

Austria, Leopold I, 3 krajcary 1693, Wiedeń. Av.: \times LEOPOLDUS \times D:G:R:I:S: — A:G:H:B:REX \times . Rv. \times ARCHIDVX \times AVST:DVX \times BVR:CO:TYR16 — 93, Orzeł z herbem austriacko-burgundzkim, Jungwirth V, nr 78-a-13 (1).

⁹ Paszkiewicz 1995, s. 171.

¹⁰ Opis na podstawie publikacji: Johns 2000, s. 40–41; weryfikowałem szelągi koronne.

¹¹ Zob. Paszkiewicz, 2003, s. 87.

Litwa, Jan Kazimierz, szelągi 1661 Ślepowron (3); 1664 HKPL (9); 1665 HKPL (15); 1666 HKPL (31); 1666 Kirszenstein (6); r.? Ślepowron (3); r.? HKPL (16); 166\ HKPL wysokie (1); r.? Kirszenstein (1), r.? (2).

Polska, Jan Kazimierz, szelągi 1659 (1); 1660 (6); 1661 (3); 1663 (15); 1664 (26); 1665 (17); r.? (27); fałszywe (5).

Polska, Jan Kazimierz, szóstak 1662 AT CP Lwów, jak typ Kutno 1662/VI lecz wewnątrz korony gładkie, Ślepowron na Av. bez tarczy, Snopek na kartuszu zawiniętym u góry (1).

Polska, Jan Kazimierz, szóstaki 1667 TLB, Bydgoszcz, typ Kutno 1667/II (3).

Polska, Jan Kazimierz, ort 1668 TLB, Kop.Skor. 1776 (1).

Polska, Jan Kazimierz, złoty 1664, Bydgoszcz, litera Q odwrócona (1).

Polska, Jan III, szóstak 1681, Bydgoszcz, Kop.Skor. 1953 (1).

Polska, Jan III, szóstak 1683, Kop.Skor. 1966–7.

Prusy, Fryderyk Wilhelm Wielki Elektor, szóstak 1681, Królewiec, H S (1).

Tournaisis, Filip IV, patagon 1622, Tournai, ...TORN:Z^e.

Inne miejsce rozsypania skarbu było w Woli Wodyńskiej, jakieś monety zebrano też w samej żwirowni. Łączną liczbę talarów szacowano na 7–10, w tym niderlandzkie, 1 „z rycerzem”, ponadto:

Polska, Jan Kazimierz, szóstaki r.? (ok. 90); złotówki (2).

Polska lub *Litwa*, Jan Kazimierz, szelągi (ok. 300).

II. M.: cmentarz. D.: przed 13 III 2001.

Nieokreślone szelągi srebrne z początku XVII w.

BRP.

Augustówka, gm. Kałuszyn, pow. mińskomazowiecki

M.: las (na mapie 1:25000 ark. 274.12, współrz. 28.6/17.7). **D.:** przed 2000, 6 V 2001. **Ok.:** karpowanie; wtórnie wyzbierane resztki skarbu. **L.:** 40 monet (z których 26 miałem możliwość określić osobiście). **Zab.:** brak śladów. **Tpq:** 1702.

Zbiór: prywatny.

Ansbach, Jan Fryderyk, 1/6 talara 1677 (2 egz. z różnymi portretami księcia).

Czechy, Leopold I, 3 krajcary 1697 GE, Praga (1).

Polska, Jan Kazimierz, szóstak 1661 Kraków, Kop.Skor. 1637, IOA\CASIxDxGx-
xREXxPOLx& SVEx, Rv. GROSxARGExSEXxREGxPOLx1661 (1).

Polska, Jan Kazimierz, szóstak 1660 TLB Kraków, typ Kutno 1660/II, Av. obwódka, Rv. brak, Ślepowron na Av. bez tarczy (1).

Polska, Jan Kazimierz, szóstak 1661 TT Bydgoszcz, typ Kutno 1661/I (2).

Polska, Jan Kazimierz, szóstak 1662 TT Bydgoszcz, typ Kutno 1662/I, bez obwódek (1).

Polska, Jan Kazimierz, szóstak 1662 AT Bydgoszcz, typ Kutno 1662/II (1).

Polska, Jan Kazimierz, szóstak 1662 AT Kraków, jak typ Kutno 1662/IV, ale Snopek na pełnej kolistej tarczy (1).
Polska, Jan Kazimierz, szóstak 1662, KamKurp II 209 (1).
Polska, Jan Kazimierz, szóstak 1663, KamKurp II 225 (1).
Polska, Jan Kazimierz, szóstak 1664 AT Bydgoszcz, typ Kutno 1664/I (1).
Polska, Jan Kazimierz, szóstak 1665 AT Bydgoszcz, typ Kutno 1665/I (1).
Polska, Jan Kazimierz, szóstak 1666 AT Bydgoszcz, typ Kutno 1666/I (1).
Polska, Jan Kazimierz, szóstak 1666 AT Bydgoszcz, typ Kutno 1666/II (2).
Polska, Jan Kazimierz, szóstak r.? AT Bydgoszcz, jak typ Kutno 1662/II, 1663/II, 1664/II (1).
Polska, Jan Kazimierz, szóstak 1667 TLB Bydgoszcz, typ Kutno 1667/II (2).
Polska, Jan Kazimierz, 6 gr 1667, KamKurp II 265 (1).
Polska, Jan III, trojak 1684 lub 1685, C, król w koronie, Jelita (1).
Polska, Jan III, szóstak 1681 Bydgoszcz, Kop.Skor. 1953 (3).
Polska, Jan III, szóstak 1682, KamKurp II 1202, b. dobry stan (1).
Polska, Jan III, szóstak 1684 Bydgoszcz, Kop.Skor. 1968? (1).
Polska, August II, szóstak 1702 Lipsk, Kop.Skor. 2011 (1).
Prusy, Fryderyk Wilhelm Wielki Elektor, szóstak 1680 HS
Prusy, Fryderyk Wilhelm Wielki Elektor, szóstak 1682 HS (1).
Prusy, Fryderyk Wilhelm Wielki Elektor, szóstak 1683 HS (1).
Prusy, Fryderyk Wilhelm Wielki Elektor, szóstak 1683 bez inicjałów pod portretem (1).
Prusy, Fryderyk Wilhelm Wielki Elektor, szóstak 1684 H — S, tarcze powyginane (1).
Prusy, Fryderyk Wilhelm Wielki Elektor, szóstak 1685 LCS (1).
Prusy, Fryderyk Wilhelm Wielki Elektor, szóstak 1686 BA, BftM 1811–12 (1).
Prusy, Fryderyk Wilhelm Wielki Elektor, szóstak 1686 BA, tarcze owalne (1).
Prusy, Fryderyk Wilhelm Wielki Elektor, ort 1681 H — S (1).
Śląsk, Leopold I, 3 krajcary 1696 CxB, Brzeg (1).
Śląsk, Leopold I, 3 krajcary 1700 CxB, Brzeg (1).

BRP.

Stegna, pow. nowodworsko-gdański

M.: okolica, Mierzeja Wiślana. **D.:** 24 IX 1998. **L.:** 2 monety (luzem?).

Rosja, Piotr I lub Katarzyna I, 5 kopiejek 172\, МД, Уздеников V.

Rosja, Paweł I, 2 kopiejki 1801 EM.

BRP.

Ruda Talubska, gm. Garwolin, pow. garwoliński

D.: przed 2001 r. **Ok.:** przy kopaniu ziemniaków. **L.:** jakoby tylko 2 monety razem. **Zab.:** brak śladów. **Tpq:** 1776. **Zbiór:** prywatny.

Brandenburgia-Prusy, Fryderyk II, talar 1773 Berlin (1), 1776 Berlin (1).

BRP.

Czarna, gm. Stanisławów, pow. mińskomazowiecki

M.: **D.:** przed 15 XII 2000. **Ok.:** **L.:** 2 monety luzem.

Polska, Stanisław August, ćwierćzłotek r.?

Rosja, Katarzyna II, griwiennik 1796.

BRP.

Czerwonka, gm. loco, pow. makowskomazowiecki

M.: młyn pod wsią. **D.:** przed XII 2000. **L.:** 2 monety luzem.

Polska, Stanisław August, szóstak 1794.

Polska, Stanisław August, szóstak 1795.

BRP.

Tykocin, m., pow. białostocki, okolica

M.: karczma pod miastem. **D.:** przed XII 2000. **L.:** 51 monet luzem.

Prusy, Fryderyk Wilhelm II, szeląg miedziany 1795, Królewiec.

Prusy, Fryderyk Wilhelm III, szeląg miedziany 1799, Berlin.

Prusy, władca?, szeląg miedziany r.? (2).

Polska, Fryderyk August ks. warszawski, monety miedziane (28).

Polska, Fryderyk August ks. warszawski, 5 gr r.? (1).

Polska, Fryderyk August ks. warszawski, 10 gr r.? (4).

Polska, Królestwo kongresowe lub zabór rosyjski, monety miedziane (13).

Polska, Królestwo kongresowe lub zabór rosyjski, 5 gr r.? (1).

BRP.

Czeźniki, gm. Sitno, pow. zamojski

M.: młyn pod wsią. D.: przed XII 2000. L.: 1 moneta luzem.

Rosja, Mikołaj II, 5 rubli 1898 A Γ.

BRP.

WYKAZ SKRÓTÓW

D. — data znalezienia

Kom. — komentarz

L.— liczba znalezionych monet

M. — miejsce znalezienia

Ok. — okoliczności, osoba odkrywcy

Tpq — *Terminus post quem*

Zb.— Zbiór

Album

S. Album, *Checklist of Islamic Coins*, Santa Rosa 1998.

Bahrfeldt

1915 E. Bahrfeldt, *Der Brakteatenfund von Borne*, [w:] idem, *Mittelaltermünzen*, Berlin 1915, s. 137–179.

Bahrfeldt

1919 E. Bahrfeldt, *Beiträge zur pommerschen Denarkunde. Der Fund von Gross Zarnow*, Baltische Studien, N. F., t. 22, 1919, s. 143–171 (reprint w: E. Bahrfeldt, *Mittelaltermünzen. Ausgewählte Schriften 1881–1928*, Leipzig 1987, s. 275–301).

BftM

E. Bahrfeldt, *Die Münzen- und Medaillen-Sammlung in der Marienburg*, t. I–VII, Danzig–Königsberg 1901–1929.

B & N

al-Bakri M.D., al-Naqshabandi N.M., *al-Dirham al-Umawi al-Mu‘arrab*, Bagdad 1974.

CNP

M. Gumowski, *Corpus nummorum Poloniae*, t. 1. *Monety X i XI w.*, Kraków 1930.

Dbg

H. Dannenberg, *Die deutschen Münzen der sächsischen und fränkischen Kaiserzeit*, Berlin 1876.

Dbg P

H. Dannenberg, *Münzgeschichte Pommerns im Mittelalter*, Berlin 1893.

Darkevič, Soboleva

V. P. Darkevič, N. A. Soboleva, *O datirovke litovskich monet z nadpisju „pečat“*, Sovetskaja Archeologija 1973/1, s. 83–95.

Hahn

W. Hahn, *Moneta Radasponensis. Bayerns Münzprägung im 9., 10. und 11. Jahrhundert*, Braunsweig 1976.

Hartill

D. Hartill, *Cast Chinese Coins*, Victoria 2005.

Hauberg

P. Hauberg, *Myntforhold og Udmyntninger i Danmark intil 1146*. København 1900.

Haupt

W. Haupt, *Sächsische Münzkunde*, t. 2, Berlin 1974.

Hatz

Hatz V., *Zur Frage der Otto-Adelheid-Pfenige*, [w:] *Commentationes de nummis saeculorum IX–XI in Suecia repertis*, t. 1, Sztokholm 1961, s. 117–144.

Hävernick

W. Hävernick, *Die Münzen und Medaillen von Cöln*, t. 1, W. Hävernick, *Die Münzen von Köln. Vom Beginn der Prägung bis 1304*, Köln 1935

Huszár

L. Huszár, *Münzkatalog Ungarn von 1000 bis heute*, Budapest–München 1979.

Ivanauskas

2009 E. Ivanauskas, *Coins of Lithuania 1386–2009*, Vilnius 2009.

Jungwirth V

H. Jungwirth, *Corpus nummorum austriacorum*, Bd. V, Wien 1975.

KamKurp I

C. Kamiński, J. Kurpiewski, *Katalog monet polskich 1587–1632*, Warszawa 1990

KamKurp II

C. Kamiński, J. Kurpiewski, *Katalog monet polskich 1649–1696*, Warszawa 1982

Klat

M.B. Klat, *Catalogue of the Post-Reform Dirhams*, London 2002.

Kop.Skor.

E. Kopicki, *Ilustrowany skorowidz pieniędzy polskich i z Polską zwiqzanych*, Warszawa 1995.

Kutno

B. Paszkiewicz, *Monety z badań archeologicznych w Kutnie*, Prace i Mat. Ser. Num. i Kons., nr 11, 1996, s. 77–95.

Leimus

I. Leimus, *Sylloge of Islamic Coins. Estonian public collections*, Talin 2007.

Lowick

N. Lowick, *Early 'Abbasid Coinage. A Type Corpus 132–218 AH/750–833 AD*, British Museum Press 1996.

Lowick, Savage

N. Lowick, E. Savage, *Early 'Abbāsid Coinage. A Type Corpus 132–218 H / AD 750–833*, London 1996.

Malmer

1989 B. Malmer, *The Sigtuna Coinage c. 995–1005 AD* (Commentationes de Nummis Saeculorum IX–XI, nova series 4), Stockholm & London 1989.

NHR

G.C. Miles, *The numismatic history of Rayy*, ANS No. 2, Nowy Jork 1938.

North

J. J. North, *English Hammered Coinage*, vols. 1–2, London 1994, 1991.

Qatar

M. Abdul-Faraj al-'Ush, *Arabic Coins Preserved in the National Museum of Qatar*, Doha 2003.

RIC

The Roman Imperial Coinage, t. I–X (wyd. H. Mattingly, E. A. Sydenham, C. H. V. Sutherland, R. A. G. Carson, P. H. Webb, J. W. E. Pearce, P. M. Brunn, J. P. C. Kent, I. A. Carrdice, T. V. Buttrey), London 1923–2007.

Salmo

H. Salmo, *Deutsche Münzen in vorgeschichtlichen Funden Finnlands*, Helsinki 1948.

Schjöth

F. Schjöth, *Chinese Currency. Currency of the Far East*, Oslo 1929.

Šmerda

J. Šmerda, *Denáry české a moravské. Katalog mincí českého státu od X. do počátku XIII. století*, Brno 1996.

Salmo

H. Salmo, *Deutsche Münzen in vorgeschichtlichen Funden Finnlands*, Helsinki 1948.

Schjöth

F. Schjöth, *Chinese Currency. Currency of the Far East*, Oslo 1929.

Strzałkowski

J. Strzałkowski, *Medale polskie 1901–1944*, Warszawa 1981.

Thormann

H. Thormann, *Die anhaltischen Münzen des Mittelalters*, Münster 1976.

Uzdenikov

V. V. Uzdenikov, *Monety Rossii 1700–1917*, Moskva 1985.

Videman, Paukert

J. Videman, J. Paukert, *Moravské denáry 11.–12. století*, Kroměříž 2009.

BIBLIOGRAFIA

Demidziuk K.

2005 *Archiwalia do archeologii ziemi chojnowsko-żłotoryjskiej (do 1945 roku)*, Chojnów–Wrocław–Żłotoryja 2005.

Jędrysek-Migdalska E.

1976 *Skarb brakteatów z Radzanowa nad Wkrą*, Rocznik Muzeum Mazowieckiego w Płocku, z. 8, 1976 (zeszyt monograficzny).

Johns I.

2000a *Jak to ze Inem było*, Zeszyty Historyczne Latowicza. Scriptores Latovicenses, 2000, vol. 2 (2), s. 40–41.

2000b *Jak to z Jeżem było?*, Zeszyty Historyczne Latowicza. Scriptores Latovicenses, 2000, vol. II (3), s. 38–39.

Kiersnowski R.

1960 *Pieniądz kruszcowy w Polsce wczesnośredniowiecznej*, Warszawa 1960.

Butent-Stefaniak B., Malarczyk D.

2009 *Obieg pieniężny na Śląsku we wczesnym średniowieczu (od X do połowy XII wieku)*, Wrocław 2009.

Paszkiewicz B.

1995 *Rzakta, gm. Wiązowna, woj. Warszawa*, WN XXXIX 1995, z. 3–4, s. 171.

2003 *Znaleziska zarejestrowane w Gabinecie Numizmatycznym Zamku Królewskiego w Warszawie*, *Prace i Materiały Muzeum Archeologicznego i Etnograficznego w Łodzi. Seria Numizmatyczna i Konserwatorska*, Nr 12: 2003 [wyd. 2004], s. 61–108.

Suhle A.

1937 *Der Brakteatenfund von Schönbrunn, Altschlesien*, 7: 1937, H. 1, s. 117–119.